

Georges Spriet

Vapenkapplöpning i Sydamerika eller?

Under åren 2003 — 2007 svarade Sydamerika för 5 procent av vapenhandeln i världen. Sett mot att hela Sydamerika spenderar mindre än vad Storbritannien gör, är det inte i sig uppseendeväckande. Vapenimporten utgjorde dock dessa senaste år icke desto mindre än 47 procent mer än under åren innan 1998 — 2002. I januari 2009 rapporterade International Institute for Strategic Studies att de militära utgifterna i Latinamerika och Karibien hade stigit med 91 procent till ett sammanlagt värde av 47,2 miljarder dollar för åren 2003 - 2008. Det finns således en uppåtgående trend; regionen köper nya och nyutgåvor av jaktflygplan, mer sofistikerade gränskontrollsystem, helikoptrar m.m. De viktigaste köparna är stater som Chile, Venezuela och Brasilien. 2006 sa presidenten i Costa Rica Oscar Arias att en vapenkapplöpning var på gång. Och för en tid sedan sa ordföranden i den brasilianska senaten Jose Saney att ”det militärt starka Venezuela och andra länder i Sydamerika satsar på att höja sin militära förmåga och det tyder tyvärr på att vi befinner oss i en vapenkapplöpning.”¹

Äldre material ersätts.

Men en hel del analytiker är inte ense med detta. De medger att det finns en viss konkurrens i den modernisering som militären i Brasilien och Venezuela genomför och att det finns en risk för en ökad spänning mellan Colombia och Venezuela. Men de huvudsakliga skälen till de ökade vapeninköpen är att militärmaterial förnyas i avsikt att behålla slagstyrkan eller med öga på ländernas inre spänningar. Andra skäl som förs fram är, att förbättra relationerna med vapenproducentländerna man köper ifrån, att stärka den inhemska vapenindustrin, ett deltagande i internationella fredsframtvingande operationer och att förbättra regionens image. Och, hävdar man, det har tagits en hel del formella och informella åtgärder som förklarar vapeninköpen, såsom upprättandet av Union de Naciones Suramericanas (UNASUR) i april 2008 och Consejo de Defensa som ingår i UNASUR i mars 2009.

Dessutom har prisstegringen på koppar gjort att Chile har kunnat höja sin försvarsbudget. Chile stod under åren 1998 - 2002 på världslistans 38:e plats över vapenimportörer. Under åren 2003 - 2007 lyfte man sig till den 12:e platsen och för 2008 har man stigit till den 11:e. Chile är den främsta vapenimportören i Sydamerika. 82 procent av de konventionella tunga vapnen köpte man från EU-stater. Däri ingick 4 andrahandsfregatter från Nederländerna, 3 dito från Storbritannien, artilleri från Schweiz, tanks från Tyskland, u-båtar från Frankrike och Spanien och 18 andrahandsjaktflygplan F16 från Nederländerna. 15 procent kom från USA, det var bl.a. 10 nya jaktflygplan F16M och 3 procent med bl.a. raketer kom från Israel. För det mesta är det en ersättning för föråldrat material, fränsett de nya F16 planen, u-båtarna och tanksen. Chile har med köpen förhöjt sin standard avsevärt i jämförelse med grannländerna. Kanske är det så att Chile kommer att bli det första sydamerikanska landet som når upp till en NATO-standard.

Bolivia och Peru är inte riktigt tillfreds med utvecklingen i Chile. De har bägge två gamla gränstvister med sitt grannland. Men ett antal beslut som tagits för att öka förtroendet, såsom regelbundna försvarsministermöten kanske håller spänningen tillbaka. Relationerna mellan Bolivia och Chile är bättre sen en tid. Med Argentina har Chile en gemensam bataljon som deltar i FN:s operationer. Bolivia, Peru och Argentina har redovisat sina moderniserings-

¹ <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1697776,00.html>>

program och det är tydligt att det handlar om ersättningsmaterial och inte om ett deltagande i en vapenkapplöpning, säger fredsforskningsinstitutet SIPRI.

Venezuela och Brasilien rustar.

Venezuelas försvarsbudget var för 2007 2,57 miljarder dollar, vilket i jämförelse med 2003 betyder en ökning med 78 procent. Från att tidigare under åren 1998 - 2002 ha varit på 58:e plats av vapenimportörer har man för åren 2003 - 2007 stigit till 24:e plats och för 2008 till 18:e plats. 92 procent av importen kommer från Ryssland. Det är jakthelikoptrar och även andra helikoptrar, jaktflygplan, SAM-raketer, kalasnikovmaskingevär. 3 procent kommer från Kina bl.a. radar och 2 procent från Israel. Också i Venezuela handlar det om att ersätta föråldrat material. Men president Chavez har påpekat att det föreligger en fara för en USA-invasion. USA införde i augusti 2006 ett vapenembargo visavi Venezuela. Man har därför startat ett program för "reservistas" som ska utrustas med kalasnikovar. Och inköpen av jaktflygplanen och raketerna syftar till att möta invasionshotet. Helikoptrarna är till för bevakning av den 200 km långa gränsen med Colombia. En del analytiker hävdar att vapeninköpen också syftar till att minska spänningen mellan militären och regeringen i Venezuela

I Colombia meddelade regeringen i augusti 2007 att den skulle öka försvarsutgifterna till den högsta nivån på 30 år. Officiellt handlade det inte om något som vore riktat mot Venezuela utan mot FARC-gerillan, som man hävdade är knarkhandlare. Men de politiska relationerna mellan Colombia som är USA-trogen och Venezuela har under åren böljat, från betygelser om förtroende till öppen fiendtlighet.

Brasilien föll från 21:a plats för perioden 1998 - 2002 till 32:a plats för perioden 2003 - 2007 gällande köp av tunga vapen. Landet är den tredje i storleksordningen efter Chile och Venezuela. Omkring 64 procent av vapeninköpen skedde från EU, med andrahands Mirage-jaktplan från Frankrike, transportflygplan från Spanien. 17 procent kom från USA med Blackhawkhelikoptrar och 7 procent från Kanada. Israel har levererat raketer för F-5E jaktflygplan. Den brasilianska flygplanstillverkaren Embraer har levererat ett hundratal transportflygplan. Brasilien har planer på att bygga atom u-båtar. Man ska under de kommande 8 åren investera 1 miljard real dvs 540 miljoner dollar, med att köpa fransk och tysk teknologi för detta. Dessutom har ett jaktflygplansprogram för F-X godkänts till ett värde av 2,2 miljarder dollar, vilket kommer att betyda 36 flygplan. Dessa två program har påverkat försvarsbudgeten ordentligt som kommer att stiga från 3,64 för 2007 till 5,6 miljarder dollar. President Lula har aviserat att försvarsbudgeten ska ökas med 50 procent till år 2010.² Den ekonomiska krisen har inte ännu påverkat den brasilianska försvarsbudgeten.

Regionalt ökat samarbete.

Analytiker hävdar att uppgången i Brasiliens militärutgifter har sin orsak i att landet vill uppnå en regional stormaktsposition för att sätta kraft bakom kravet på en permanent plats i FN:s säkerhetsråd. Den brasilianska regeringen ger följande skäl till de ökade militärutgifterna. De tidigare försvarsbudgeterna har sänkt landets försvarsförmåga, man vill förstärka den egna militärindustrin och öka exporten. Man har inrättat en grupp för en nationell försvarsstrategi, med bl.a. målsättningen att höja militärens kvalitet och prestanda överlag. Till exempel kunde man i november 2007 endast säkerställa att 267 flygplan av de 719 var flygdugliga. Dessutom har man som mål att stärka kustbevakningen och militärens närvaro i Amazonaområdet.

---

² <<http://www.iiss.org>>

En del analytiker hänvisar till en gryende rivalitet mellan Brasilien och Venezuela. Och att nationaliseringarna i Venezuela skulle ha påverkat en del kretsar i Brasilien. Men president Lula förnekar detta på det kraftigaste. Regeringskretsar pekar på att Brasilien har varit pådrivande i att få till stånd försvarssamarbetet Consejo de Defensa inom UNASUR för att just öka sammanhållningen inom regionen.

Fördraget UNASUR godkändes officiellt den 23 maj 2008 under den tredje sammankomsten som sydamerikanska statshuvuden höll i Brasilien. Länderna i UNASUR utgörs av Argentina, Brasilien, Bolivia, Colombia, Chile, Ecuador, Guyana, Surinam, Paraguay, Peru, Uruguay och Venezuela. Huvudkvarteret är förlagt till Quito i Ecuador. Det sydamerikanska parlamentet skall sitta i Cochabamba i Bolivia och den sydamerikanska banken kommer att ligga i Caracas i Venezuela. UNASUR:s försvarsministrar kungjorde den 10 mars 2009 starten för försvarssamarbetet Consejo de Defensa. Man säger sig ha följande målsättningar; öka det regionala militära samarbetet, underlätta fredsframtvingande operationer och att öka insynen i militära angelägenheter och därmed minska den förtroendeklyfta som finns länderna emellan.

Uitpers (Bryssel) nr 111 juli-augusti 2009. Översättning Per-Erik Wentus.